

Status for vilt i influensområdet for tiltaksområder ved Ramstadsjøen, Rælingen kommune

Fagrapport vilt, november 2023

Toralf Tysse

Status for viltet i influensområdet for tiltaksområder ved Ramstadsjøen, Rælingen kommune

Fagrapport

Ecofact rapport: 1000

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Tysse, T. 2023. Status for viltet i influensområdet for tiltaksområder ved Ramstadsjøen, Rælingen kommune. Fagrapport naturmangfold. Ecofact rapport 1000, 29 sider.
Nøkkelord:	Biologisk mangfold, status,
ISSN:	1891-5450
ISBN:	ISBN: 978-82-8262-999-7
Oppdragsgiver:	Rælingen kommune
Prosjektleder hos Ecofact AS:	Christine Olson
Prosjektmedarbeidere:	Toralf Tysse
Kvalitetssikret av:	Christine Olson
Forside:	Foto: Ulv bruker influensområdet. Roy Mangersnes ©

www.ecofact.no

Postadresse:
Ecofact AS
Postboks 560
4302 SANDNES

Besøksadresse:
Ecofact AS
Dreierveien 25
4321 SANDNES

INNHOOLD

FORORD	3
SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	5
2 TILTAKSBESKRIVELSE	5
2.1 TILTAKSOMRÅDET	5
2.2 KORT OM TILTAKET	6
3 MATERIALE OG METODER	9
3.1 FØRINGER	9
3.2 FAGLIG STRUKTUR OG INNHOOLD	9
3.3 VURDERING AV DELOMRÅDER	9
3.4 VURDERING AV VERDI	10
3.4.1 <i>Vurdering av verdi</i>	10
3.5 DATAGRUNNLAG	11
3.6 RØDLISTEKATEGORIER	12
4 STATUS OG VERDI FOR VILTET I INFLUENSOMRÅDET	13
4.1 VILTET - HOVEDKATEGORIER	13
4.2 NATURGRUNNLAGET	13
4.3 GRUNNLAGET FOR VILTET	14
4.4 ØKOLOGISKE FUNKSJONSOMRÅDER FOR FUGLER OG ANNET VILT	14
4.4.1 <i>Amfibier</i>	14
4.4.2 <i>Fugler</i>	15
4.4.3 <i>Krypdyr</i>	20
4.4.4 <i>Pattedyr</i>	20
4.4.5 <i>Rødlistede arter som kan bli berørt av tiltaket</i>	25
4.4.6 <i>Vurdering av kunnskapsgrunnlaget</i>	26
4.4.7 <i>Potensialet for ytterligere funn</i>	26
5 POTENSIELLE NEGATIVE VIRKNINGER FOR VILTET	26
6 SKADEREDUSERENDE OG KOMPENSERENDE TILTAK	27
7 FORSLAG TIL OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER	28
8 REFERANSER	28

FORORD

Foreliggende fagrapport om vilt er utarbeidet som ett av flere faggrunnlag for tiltak ved Ramstadsjøen i Rælingen kommune. Rapporten er utarbeidet som en desktop studie, dvs. at det ikke er gjennomført feltarbeid ifm. rapporten. Grunnlaget for rapporten er intervjuer med ressurspersoner på vilt, søk i relevante databaser og litteratur.

Takk til Johanna Sveen Belbo i Rælingen kommune for diverse hjelp i prosessen med å utarbeide denne rapporten. Takk også til Ada Johanne Claussen hos Statsforvalteren i Oslo og Viken for tilgang til databasen Sensitive artsdata.

Christine Olson ved Ecofact har vært prosjektleder for utredningen av naturmangfold ifm. planene om oppgradering av damanleggene ved Ramstadsjøen.

Sandnes, 14.11.2023

SAMMENDRAG

Beskrivelse av oppdraget

I forbindelse med planlagte tiltak i og ved Ramstadsjøen, ønsker Rælingen kommune en oversikt over naturmangfold som kan bli berørt av planene. Ecofact er engasjert for å belyse dette. Denne fagrapporten om vilt er ett av flere faggrunnlag som legges til grunn for en slik utredning.

Datagrunnlag

Det faglige grunnlaget for rapporten er intervjuer av ressurspersoner på vilt, samt materiale fra relevante databaser og litteratur.

Resultat

Generelt

Basert på tilgjengelig informasjon, er Ramstadsjøen og tilgrensende områder et område som ikke utmerker seg som et viktig viltområde. Området er mye benyttet til friluftsliv gjennom hele året, noe som er en begrensende faktor for spesielt sensitive arter. I tillegg er området relativt lite variert på habitater for å huse et stort spekter av viltarter. Skog dominerer store arealer, og skogen er i stor grad dominert av bartrær. Flere av informantene peker på at området er relativt fattig på vilt, og relativt representativt for tilsvarende områder i distriktet.

Arter som er knyttet til skog, og spesielt barskog, preger arts mangfoldet i området. Det er begrenset innslag av elg i området, mens rådyr er lokalt vanlige. Arter som ekorn, rødvov og hare benytter området, men med generelt lave tettheter. Området inngår i ulvreviret Østmarka. Skogsfugl som orrfugl, storfugl og jerpe er knyttet til området, men tetthetene er ikke spesielt høye.

På nettstedet Artsobservasjoner er det registrert en rekke fuglearter i og ved Ramstadsjøen, men dette er stort sett arter som er vanlig forekommende i distriktet. Det er likevel innslag av flere rødlistede arter og noen ansvarsarter i området. Materialet på Artsobservasjoner er noe vanskelig å benytte i sammenheng med denne saken, da flere av funnene har dårlig geografisk presisjon. Dette har delvis sammenheng med at mange av funnene er samlet i såkalte superlokaliteter.

Selv om det foreliggende materialet på vilt ikke tyder på at influensområdet er viktig for vilt, vil en kartlegging kunne gi et mer presist bilde av hva som eventuelt kan bli berørt av tiltakene.

Viktige økologiske funksjonsområder for viltarter

I rapporten er det kartfestet og beskrevet et fåtall viktige lokaliteter for vilt i området. Dette omfatter leiker for skogsfugler, yngleplasser for bever, funksjonsområder for ulv og gaupe, hekkeplasser for hønschauk mm

Skadereuserende tiltak

Det foreslås flere tiltak som vil kunne dempe skadevirkningene for viltet.

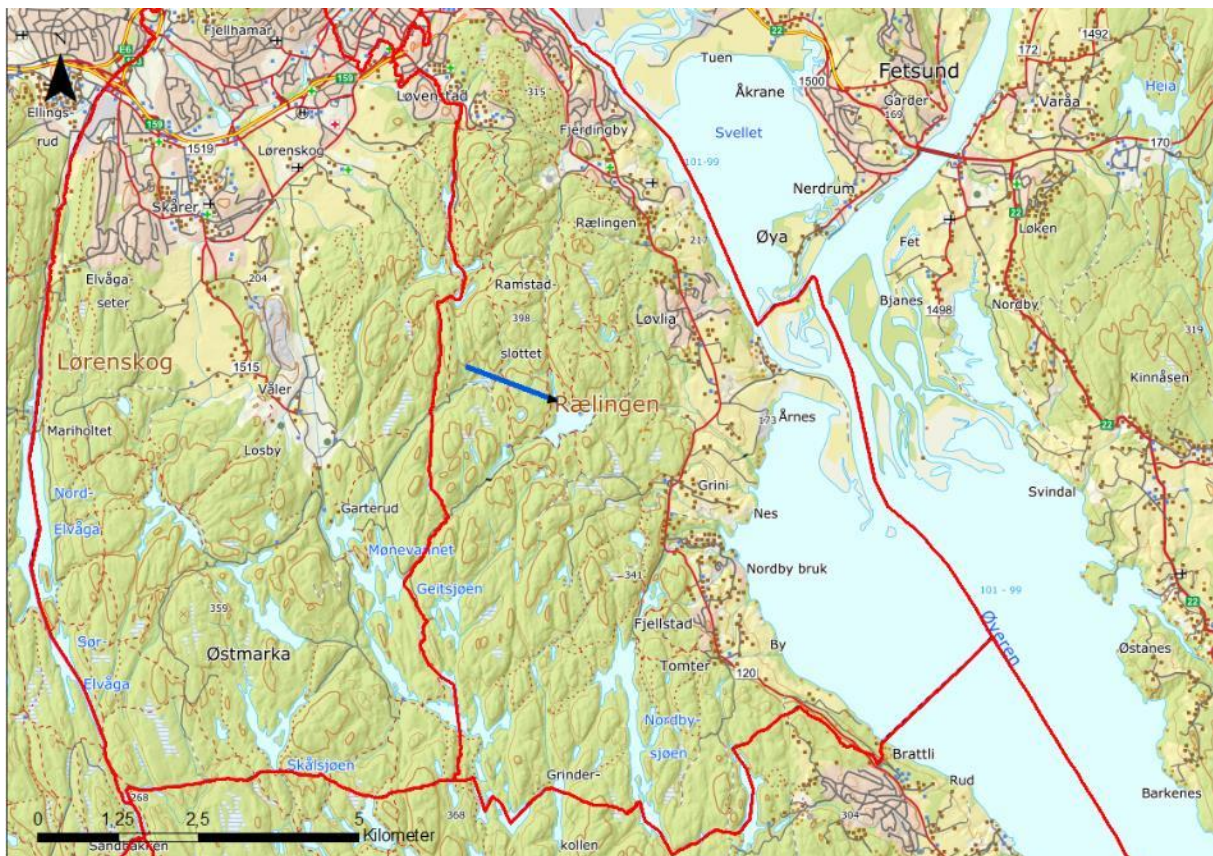
1 INNLEDNING

I forbindelse med planer om oppgradering av damanleggene i Ramstadsjøen, har dameier Rælingen kommune engasjert Ecofact til en utredning av naturmangfoldet i influensområdet. Denne fagrapport om vilt er en underlagsrapport til hovedrapporten. Fagrapporten er en desktop studie, dvs. en skrivebordstudie. Dette betyr at det ikke er gjennomført feltarbeid i området per se. Materialet baserer seg på intervjuer med ressurspersoner, samt gjennomgang av relevante databaser og litteratur.

2 TILTAKSBESKRIVELSE

2.1 Tiltaksområdet

Ramstadsjøen ligger sentralt i Rælingen kommune, like vest for nordre delen av innsjøen Nordre Øyeren. Sjøen ligger i den østlige delen av Østmarka, i et skogområde uten fast bosetning og nesten uten bebyggelse.

Figur 2.1. Beliggenhet av Ramstadsjøen.

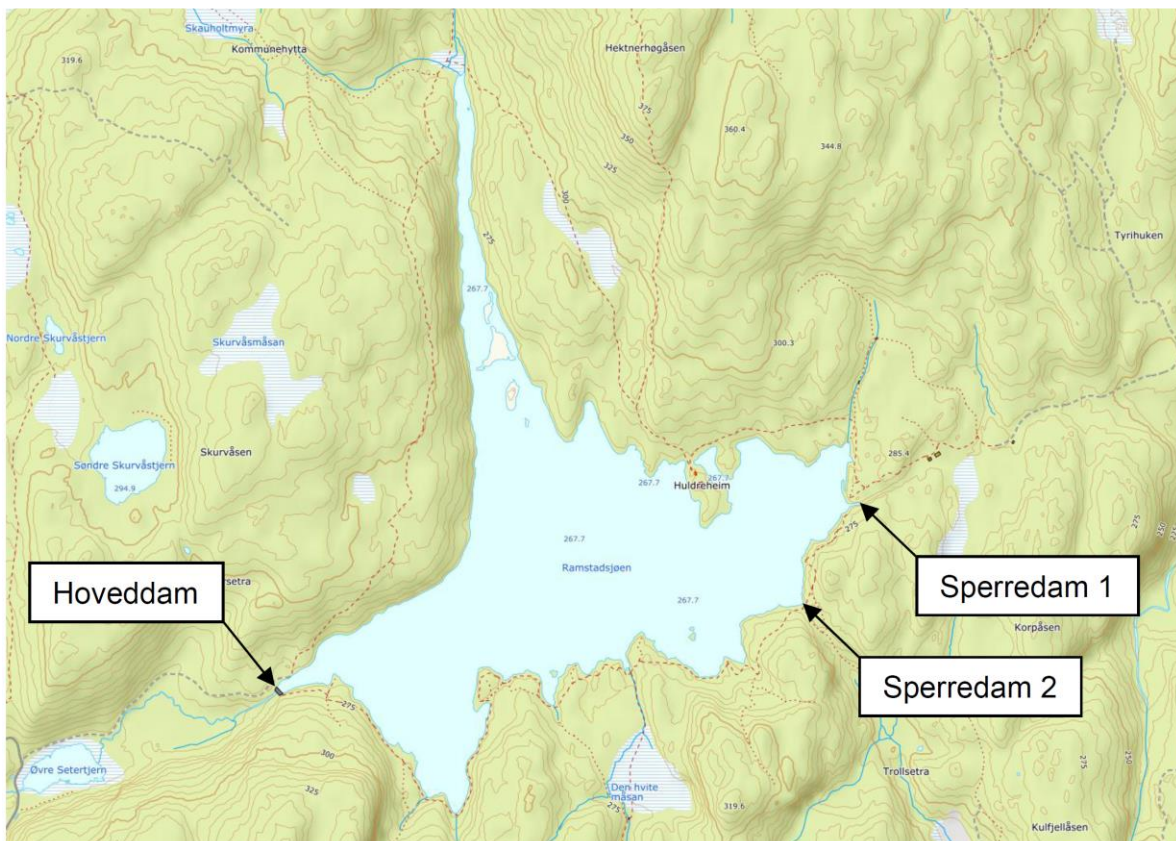
2.2 Kort om tiltaket

Foreliggende tekst og figurer er hentet fra Teknisk plan for Ramstadsjøen (Norconsult 2022). Selv om mye av teksten er tatt i sin helhet fra rapporten, er teksten ikke presentert som uthevet tekst.

Ramstadsjøen ble oppdemmet i 1953, og demmes i dag opp av en hoveddam og to sperredammer (se figur 2.2).

Ramstadsjøen tilfredsstiller ikke gjeldende krav i Damsikkerhetsforskriften. Som dameier er Rælingen kommune ansvarlig for å gjennomføre rehabilitering av dammene. Det er planlagt arbeider ved alle tre dammer, samt etablering av anleggsvei og riggplasser. Ramstadsjøen ble tidligere benyttet som reservemagasin til vannforsyning, men fremstår i dag som en uregulert og oppdemmet innsjø som brukes til rekreasjonsformål. Sperredam 1 er helt tett og det er ingen områder som får tilsig. Ved sperredam 2 er det en lekkasje til områder nedstrøms. Det er usikkert hvor lenge lekkasjen har vært der, men det antas at det er lenge nok til å ha satt et preg på områdene nedstrøms. Ved hoveddammen er det et flomløp. Det slippes ingen minstevannføring.

Dameier Rælingen kommune ønsker følgelig å gjennomføre tiltak iht. gjeldene forskrifter og retningslinjer. Dammene er planlagt oppgradert høsten 2024. Vannspeilet i Ramstadsjøen vil tappes ned så dammene blir blottlagt mens arbeidene pågår, og fylles naturlig opp når damrehabiliteringen er gjennomført.

Figur 2.2. Beliggenhet av dammene i Ramstadsjøen.

Arbeider med ombygging og rehabilitering av dammene ved magasinet Ramstadsjøen består i hovedsak av følgende:

Generelt:

- Tilrigging, drift og nedrigging av anleggsplass
- Etablering av adkomstvei frem til dammene
- Tiltak knyttet til senkning av magasin, forbiledning av vann i byggetiden og vannulemper
- Vegetasjonsrydding i tilknytning til damområdene
- Etablere kontinuerlig avlesing av vannstand og montere vannstandsskala på oppstrøms side
- Blottlegge nedstrøms tå ved begge dammer for visuell observasjon av lekkasjer
- Arrondering og opprydding av berørte områder

Hoveddam

- Graving og rensk av damfundament for ny gravitasjonsdam nedstrøms dagens dam
- Installasjon av fjellbolter. Prøvetrekking av 10% av de permanente boltene
- Etablering av ny gravitasjonsdam
- Etablere nytt tappearrangement gjennom dammen med ventil på vannsiden
- Etablere deformasjonsbolter på damkrona
- Riving av eksisterende dam

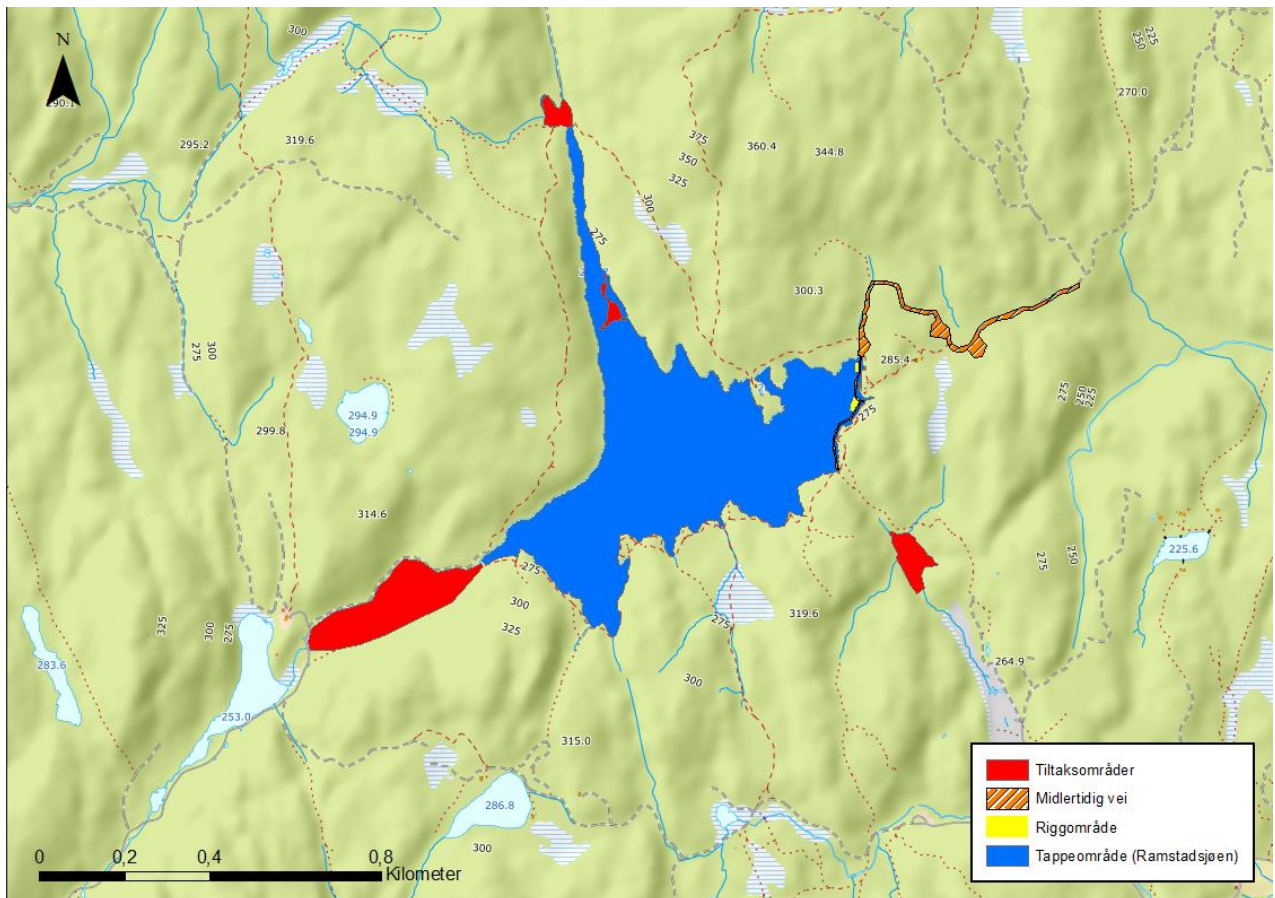
Sperredam 1

- Etablering og fjerning av midlertidig fangdam
- Rensk av damfundament
- Installasjon av fjellbolter. Prøvetrekking av 10% av de permanente boltene
- Etablere ny påstøp på dammens oppstrøms side
- Gjenstøping av eksisterende ventilkammer

Sperredam 2

- Tetting av dam og etablering av erosjonssikring
- Etablering av rør gjennom dam for å ivareta tilsig til bekk nedstrøms dammen (gitt at det konkluderes med at det er nødvendig med tilsig for å ivareta naturverdiene nedstrøms).
- Arrondering og reetablering av sti over dam

Figur 2.2 viser områder som vil bli berørt av tiltaksplanene.

Figur 2.2. Tiltaks og påvirkningsområder.

3 MATERIALE OG METODER

3.1 Føringer

De faglige føringene for rapporten er gitt av Rælingen kommune:

Naturfaglig rådgiver skal bidra med kartlegging av naturverdiene for de områdene som påvirkes direkte eller indirekte av prosjektet. Rådgiveren skal også vurdere prosjektet i et helhetlig perspektiv og kunne foreslå anbefalinger for å ivareta hensynet til natur og miljø i gjennomføringsfasen, samt foreslå strategier knyttet til fiskeutsetting og oppfølging av natur og miljø i prosjektets avslutningsfase. Etterundersøkelser vil også være aktuelt.

3.2 Faglig struktur og innhold

Fagrapportens struktur og faglige inndeling følger MD-1941, Veileder for konsekvensutredninger for klima og miljø (Miljødirektoratet 2021). Følgende hoved utredningskategorier for naturmangfold omfattes av denne veilederen:

- Verneområder og områder med båndlegging
- Naturtyper, etter DN-håndbok 13 eller NiN-systemet
- Arter og økologiske funksjonsområder
- Landskapsøkologiske funksjonsområder
- Geologisk mangfold

I denne rapporten er det kun kategorien *Arter og økologiske funksjonsområder* som blir dekket, og da kun for gruppen vilt.

3.3 Vurdering av delområder

Veileder MD-1941 legger opp til at utredningsområdet kan deles inn i delområder. Det kan også være hensiktsmessig å slå sammen flere kartleggingsenheter til felles delområder. I slike tilfeller er det en forutsetning at disse har tilnærmet samme verdi og funksjon (MD 2021).

Ifølge veilederen er følgende spørsmål relevante ved avgrensning av delområder:

- *Er det registreringsenheter innenfor utredningsområdet som har samme biologiske funksjon og som ut ifra en økologisk, faglig vurdering fungerer som ett større område?*
- *Er det eksisterende inngrep som gjør at det allerede er en betydelig barriere mellom registreringsenheter?*

I denne fagrapporten er det vurdert som mest hensiktsmessig å benytte de registrerte enhetene/lokalitetene som delområder, uten å gjøre annen inndeling videre i rapporten. naturmangfold.

3.4 Vurdering av verdi

Metodikken i MD-veileder 1941 er basert på at de identifiserte delområdene blir vurdert for verdi (kapittel 3.4.1), påvirkning og konsekvenser. Utgangspunktet for vurderingene er 0-alternativet, dvs. *en forventet situasjon i influensområdet dersom planen eller tiltaket ikke blir gjennomført*. 0-alternativet tar utgangspunkt i dagens miljøtilstand, men legger inn den mest realistiske utviklingen i planområdet når tiltaket forventes å bli gjennomført.

Da denne rapporten kun belyser status for vilt, vil det kun være verdi som belyses.

3.4.1 Vurdering av verdi

Med verdi menes en vurdering av hvor verdifullt et område eller miljø er, i dette tilfelle arter og deres funksjonsområder. Verdi fastsettes langs en firedelt skala fra *noe verdi* til *svært stor verdi* (jf. figur 3.1 og tabell 3.1). Det er glidende overganger mellom verdikategoriene.

Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi eller forvaltningsprioritet	Stor verdi eller høy forvaltningsprioritet	Svært stor verdi eller høyeste forvaltningsprioritet
▲				

Figur 3.1. Skala for vurdering av verdi. Det er glidende overganger slik at pilen kan flyttes bortover for å nansere verdivurderingen (MD 2021).

I MD-veilederen er det for de ulike temaene under naturmangfold, gitt konkrete kriterier for å vurdere verdi. Vurderinger av verdi skal bygge på konkrete funn, og på vurderinger av potensial for flere funn. Tabell 3.1 gir en oversikt over verdikriteriene for temaet *Arter og økologiske funksjonsområder*. **NB:** Alle forekomster som ikke oppfyller noen av disse kriteriene er vurdert å være *uten betydning*, dvs. en kategori med lavere verdi enn «noe verdi».

Ifølge veileder MD-1941, inngår følgende typer i kategorien arter og økologiske funksjonsområder:

- Villrein
- Røddlistede og truede arter.
- Prioriterte arter.
En prioritert art er vernet gjennom vedtak, kalt Kongelig resolusjon, og har fått juridisk beskyttelse etter naturmangfoldloven § 23 fordi de er særlig truet av utryddelse, arten har en vesentlig andel av sin naturlige utbredelse i Norge, eller det er internasjonale forpliktelser knyttet til arten.
- Fredete arter.
- Spesielt hensynskrevende arter og spesielle økologiske former. Gjelder 12 fugler og moskus.
- Vannmiljø

Et område som inneholder økologiske funksjoner for en eller flere arter i de ulike typene over, vurderes og gis noe verdi eller større verdi i henhold til tabell 3.1.

Tabell 3.1. Kriterier for fastsetting av verdi for arter og økologiske funksjonsområder. Kriterier som gjelder ferskvannsfisk og villrein er tonet ned, da dette ikke er relevant for denne rapporten.

Noe verdi	Middels verdi eller forvaltningsprioritet	Stor verdi eller høy forvaltningsprioritet	Svært stor verdi eller høyeste forvaltningsprioritet
<p>Alminnelige og vidt utbredte arter og deres funksjons-områder</p> <p>Anadrom fisk: Vassdrag med sporadisk forekomst av anadrom fisk (ikke stedegen bestand)</p> <p>Innlandsfisk: Små bestander uten spesielle verdier</p> <p>Naturlig lite egnede forhold i innsjø/elv for fisk</p>	<p>Nær trua (NT) arter og deres funksjons-områder</p> <p>Fastsatte bygdenære områder som grenser til viktige funksjonsområder for villrein</p> <p>Anadrom fisk: Laks/sjørørret: Vassdrag med små bestander</p> <p>Sjørøye: Mindre bestand</p> <p>Middels potensial for smoltproduksjon</p> <p>Innlandsfisk: Vassdrag med fiskebestander av regional/ lokal verdi</p>	<p>Sårbare (VU) arter og deres funksjons-område</p> <p>Spesielt hensynskrevende arter og deres funksjonsområder</p> <p>Fastsatte randområder til de nasjonale villreinområdene</p> <p>Anadrom fisk: Laks/sjørørret: vassdrag med middels store bestander</p> <p>Sjørøye: Livskraftig bestand</p> <p>Godt potensial for smoltproduksjon</p> <p>Innlandsfisk: Langtvandrende bestand av harr, ørret og sik</p> <p>Vassdrag (potensielt) høyproduktive for ørret, røye eller sik</p> <p>Andre storørretbest. Vassdrag med stor andel storvokst ørret</p>	<p>Fredede arter og deres funksjons-områder</p> <p>Prioriterte arter (med eventuelt forskriftsfestet funksjonsområde)</p> <p>Sterkt truet (EN) og kritisk truet (CR) arter og deres funksjonsområder</p> <p>Nasjonale villreinområder</p> <p>Lokaliteter med relikte laks</p> <p>Anadrom fisk: Nasjonale laksevassdrag</p> <p>Andre spesielt verdifulle laksevassdrag (f.eks. storvokst laks)</p> <p>Sjørørret: stor bestand</p> <p>Sjørøye: Rent elvelevende best.</p> <p>Stort potensial for smoltproduksjon</p> <p>Innlandsfisk: Spesielt verdifulle storørretbestander</p>

3.5 Datagrunnlag

Denne fagrappporten baserer seg kun på innsamlede opplysninger gjennom intervjuer med ressurspersoner, relevante databaser og litteratur. Tabell 3.2 gir en oversikt over kildene.

Tabell 3.2. Oversikt over kilder for rapportens faglige datagrunnlag.

Type	Kilde
Personlige intervjuer	Kai Halvorsen, Kjell. E. Langhus, Lars Erik Mathisen, Kåre Ohrvik, Svein Dale
Nettbaserte kilder	Naturbase; https://www.miljodirektoratet.no Artskart; https://artskart.artsdatabanken.no Artsobservasjoner; https://www.artsobservasjoner.no Sensitive artsdata; https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no Artsdatabanken; https://www.artsdatabanken.no Rovdata; https://rovdata.no Norges geologiske undersøkelser; https://www.ngu.no
Rapporter og andre kilder	Blindheim, T., Brynjulvsrud, J.G. og Lønnve, O.J. 2016. <i>Konsekvenser på naturmiljøet av planlagte tiltak langs Brudalsveien</i> . Biofokus notat 2015-39. Krøgenes, Nikolai Aarseth, 2022. <i>Kartlegging av bever i Lørenskog og Rælingen kommuner</i> . Utmarksforvaltningen, rapport 13-2022. Krøgenes, Nikolai Aarseth, 2023. <i>Kartlegging av spillplasser for storfugl og orrfugl i Rælingen kommune</i> . Utmarksforvaltningen, rapport 4-2023.

3.6 Røddlistekategorier

Artene på rødlista er gruppert og rangert i ulike kategorier, etter hvor høy risiko artene har for å dø ut, gitt at de rådende forhold vedvarer. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken, med grunnlag i anbefalinger fra ulike ekspertkomiteer. Rødlista i Norge er utarbeidet etter den internasjonale naturvernunionen (IUCN) sine retningslinjer. De kategoriene som er presentert i tabell 3.5 er gjeldende i alle de land som har utbeidet rødlister.

Tabell 3.5. Røddlistekategorier.

Kategori	Kriterier
DD - datamangel	En art får kategorien DD når usikkerheten om artens korrekte kategoriplassering er svært stor og klart inkluderer hele spekteret av mulige kategorier fra og med CR til og med LC (livskraftig, ikke rødlistet)
RE – regionalt utdødd	Arter som er utdødd som reproduserende i landet. Ifølge IUCN skal denne kategorien kun benyttes når det ikke er spor av tvil om at arten er utryddet i landet. I tillegg skal arten ha reproduisert i Norge de siste 200 årene.
CR – kritisk truet	Arter som har ekstremt høy risiko for å dø ut
EN – sterkt truet	Arter som har svært høy risiko for å dø ut
VU - sårbar	Arter som har høy risiko for å dø ut
NT – nær truet	En art er nær truet når den ikke tilfredsstiller noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nære ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå, eller i nær framtid.

4 STATUS OG VERDI FOR VILTET I INFLUENSOMRÅDET

4.1 Viltet - hovedkategorier

Tabell 4.1 gir en oversikt over de kategorier vilt som er aktuelle i Norge. Ved gjennomgangen nedenfor vil forekomstene bli presentert i samsvar med hovedkategoriene, ikke etter orden og familier.

Tabell 4.1. Hovedkategorier for viltet

Hovedtype	Orden	Familier
Amfibier	Frosker	
	Padder	
	Salamandere	
Fugler	Andefugler	
	Duefugler	
	Dykkere	
	Gjøkfugler	
	Haukefugler	Haukefamilien (fiskeørn, hønsehauk, musvåk)
	Hønsefugler	
	Lommer	
	Nattravner	
	Pelikanfugler	Skarvefamilien
	Rovfugler	Falkefamilien
	Seilere	
	Spettefugler	«Hakkespetter»
	Spurvefugler	
	Storkefugler	Hegrefamilien
	Tranefugler	
Ugler		
Vade-, måke- og alkefugler		
Krypdyr	Slanger og øgler	
Pattedyr	Flaggermus	
	Gnagere	Beverfamilien, smågnagere
	Hareddy	Harer og kaniner
	Insektetere	Piggsvindyr, spissmusfamilien
	Partåede klovdyr	Hjortefamilien
	Rovdyr	Hundefamilien, mårfamilien, katterfamilien

4.2 Naturgrunnlaget

Ramstadsjøen ligger i et skogområde vest for innsjøen Øyeren, på ca. 264 moh. Influensområdet er topografisk relativt variert, med små høydedrag som skifter med forsenkninger.

Tiltaksområdet ligger innenfor svakt oseanisk vegetasjonsseksjon, O2. Klimaet er derfor kun svakt påvirket av nærheten til Nordsjøen og den varme Golfstrømmen, og vintrene er ikke spesielt milde.

Berggrunnen i influensområdet består av hovedbergarten glimmergneis, med granatbiotittgneis, biotitt-muskovittgneis, stedvis amfibolitt og kalksilitaktlinse, stedvis migmatisk (NGU).

Området ligger i den boreonemorale vegetasjonssonen. Dette betyr at edelløvskog med sommereik, ask, alm, lind, hassel og andre varmekrevende arter dominerer i solvendte lier med godt jordsmonn, mens furu dominerer på skrinnere jord. Dette gjelder også i stor grad det aktuelle området, selv om innslaget av edelløvskog ikke finnes akkurat her. Furu er dominerende treslag i de høyereliggende områdene, mens gran typisk inngår i bekkedaler og andre forsenkninger. Myr dekker arealer i mindre deler av området.

4.3 Grunnet for viltet

Mange forhold har betydning for den viltbestanden som er knyttet til et gitt område. Naturgrunnlag, geografi og klima setter i stor grad rammene for hvilke arter og tettheter som finnes i et område, men også den antropogene påvirkningen kan ha betydelig påvirkning. I influensområdet er den sistnevnte faktoren helt åpenbart av betydning. Området er i dag moderat til sterkt preget av inngrep og menneskelig aktivitet, alt etter hvilken del av området det er snakk om. Det er flere anleggsveier og landbruksveier som fører inn til/mot Ramstadsjøen, og området er ellers betydelig preget av ferdsel fra turgåere. Samlet sett er derfor influensområdet langt fra upåvirket. Ramstadsjøen ligger i den østlige delen av Østmarka, som har et potensielt nedslagsfelt av brukere fra Oslo by og andre tettsteder som kranser marka.

Influensområdet for tiltakene i Ramstadsjøen omfatter arealer med barskog, løvskog, ferskvann og myr. Influensområdet ligger ikke i direkte tilknytning til kulturlandskap, saltvann, store myrer eller næringsrike sjøer – områder som gjerne gir grunnlag for et annet og rikere artsmangfold enn barskogområder. Barskog har også gjerne et mer begrenset artsmangfold enn løvskoger, og spesielt i forhold til edelløvskoger. Sistnevnte kategori har ikke forekomst i influensområdet. Samlet sett er grunnlaget for en variert og artsrik viltbestand gjerne mer begrenset i et område uten innslag av disse spesielt artsrike habitatene (se over), eller der mosaikken er noe begrenset.

Viltbestanden i influensområdet må i større eller mindre grad ses i lys av de overnevnte forholdene.

4.4 Økologiske funksjonsområder for fugler og annet vilt

4.4.1 Amfibier

I Rælingen kommune er det på Artskart registrert følgende arter amfibier: Buttsnutefrosk, nordpadde, spissnutefrosk (VU) og småsalamander. Det er ikke registrert noen funn av de

nevnte artene i influensområdet for tiltaket. Med mulig unntak av spissnutefrosk, må det likevel legges til grunn at disse artene kan finnes her.

Viktige forekomster

Det foreligger ingen opplysninger om viktige funksjonsområder for amfibier i influensområdet for tiltaket. Funksjonsområder for de amfibiene som ikke er rødlistet gis uansett kun **noe verdi**. Funksjonsområder for spissnutefrosk gis stor verdi, da denne er rødlistet som VU.

4.4.2 Fugler

Nettbaserte kilder

Artsobservasjoner

På nettstedet Artsobservasjoner <https://www.artsobservasjoner.no> er det registrert mange funn av fugler i tilknytning til de aktuelle tiltaksområdene. På 2000-tallet stammer funnene fra totalt 26 datoer – de fleste fra vår og sommer. Funnene fra disse datoene reflekterer dermed stort sett hekkefugler i området. Artsutvalget er samlet sett variert, men er dominert av gruppen spurvefugler. Andre fuglegrupper som er representert er rovfugler, andefugler, vadefugler, tranefugler, spettefugler og hønsfugler.

Med grunnlag i funnene som er registrert på Artsobservasjoner/Artskart, omfatter spurvefuglfaunaen i influensområdet stort sett vanlige hekkearter for distriktet. Her inngår flere funn av arter som rødstrupe, måltrost, rødvingetrost, svarttrost, løvanger, bokfink, trepiplerke, grønnsisik, kjøttmeis m.fl. Av spettefugler inngår både svartspett og flaggspett med flere funn, og grønnspekk er også registrert her. Våtmarksfaunaen omfatter arter som stokkand, laksand, svartand, strandsnipe, skogsnipe, rugde, storlom og trane. Trolig er noen av disse artene, som f.eks. svartand og laksand, kun rastende fugler som ikke hekker i området, men dette er ikke dokumentert.

Influensområdet for tiltaket omfatter i stor grad barskog, til dels gammel sådan. Det er derfor ikke overraskende at arter som storfugl og spurveugle og perleugle inngår i materialet på Artsobservasjoner.

Funn av potensielle hekkefugler i influensområdet omfatter arter som fiskeørn (VU), hønsheuk (VU), svartand (VU), storlom, tornskate, spurveugle, storfugl, skogsnipe m.fl.

Artskart og Naturbase

Funn som er lagt inn på nettstedet Artskart omfatter i stor grad registreringer overført fra Artsobservasjoner. Artsdatabanken har ansvar for begge disse databasene. Det er derfor i liten grad andre funn av fugler i influensområdet for tiltaket enn det som fremgår under Artsobservasjoner. To funksjonsområder for jerpe og et spillområde for orrfugl ligger imidlertid inne i Artskart. Disse funksjonsområdene stammer fra Naturbase <https://geocortex02.miljodirektoratet.no>, som gir en oversikt over mange typer naturmangfold

lokaliteter. Funn av arter av nasjonal forvaltningsinteresse, dvs. rødlistearter, fredete arter, hensynskrevende arter mm, er hentet fra Artskart og Artsobservasjoner.

Sensitive artsobservasjoner

Nettstedet Sensitive artsdata <https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no> gir en oversikt over funn av arter som er unntatt offentligheten, som hekkeplasser for rovfugler. Statsforvalteren har gitt forfatter tilgang til innsyn i denne databasen for Rælingen kommune. Eneste relevante funn som er registrert i et potensielt influensområde er et hekkefunn av hønsehauk (rødlistet VU, figur 4.1) fra 1998. Da det ikke foreligger noen nyere funn i området, er det vanskelig å si om lokaliteten fremdeles er i bruk. Reirområdene for hønsehauk kan imidlertid være i bruk over mange tiår (egne erfaringer), så det legges derfor til grunn at området fremdeles kan være i bruk av arten.

Figur 4.1. Hønsehauk. Foto: Roy Mangersnes ©.

Andre kilder

Andre kilder for opplysninger om fuglelivet i området omfatter tidligere undersøkelser i området og personlige intervjuer. Under en kartlegging av spillplasser i kommunen (Krøgenes 2023), er det dokumentert flere lokaliteter for orrfugl og storfugl i et potensielt influensområde for tiltak. De fleste spillplassene for storfugl i influensområdet ble vurdert som små, med 1-2 fugler og uregelmessig forekomst (Krøgenes 2023).

Figur 4.2. Storfuglleik med flere røyer på plass. Foto: Roy Mangersnes ©.

Blindheim et al. (2015) kartla i 2015 naturmangfold langs Brudalsveien, fra Marikollen til Ramstadsjøen. Under denne kartleggingen ble det registrert et våtmarksområde i nordenden av sjøen som ble identifisert som en «viktig viltbiotop/hekkeområde». Denne delen av Ramstadsjøen er også fremhevet som et funksjonsområde for vadefugler av ressurspersoner. Det legges derfor til grunn at området har en betydning for spesielt våtmarksfugler.

Under intervjuer med ressurspersoner fremkom det ellers at skogsfuglartene orrfugl, jerpe og storfugl bruker skogområdene rundt sjøen. Jerpe skal være lokalt vanlig, mens de to andre artene skal være relativt fåtallige.

Ramstadsjøen brukes av flere arter ender og lom i sommerhalvåret, men det er usikkert om det er andre arter enn stokkand som hekker her. Det skal hekke enkeltbekkasin i nordenden av sjøen. Det er ingen opplysninger om hekkende fiskemåke (VU) i området.

Av sensitive arter, foreligger det ubekreftede opplysninger om at fiskeørn hekker nær sjøen.

Flere arter spetter, som grønnspett, svartspett og flaggspett, bruker området, og antas å hekke her. Spurvefuglfaunen skal omfatte mange arter, men ikke spesielt høye diversiteter.

Ingen informanter fremhever influensområdet som spesielt viktig for fugler, men det trekkes likevel frem skogsfugl og våtmarksfugler (Ramstadsjøen).

Kunnskapen om forekomster av fuglelivet i området på høsten er noe begrenset. Typisk vil mange arter gjeste området i korte perioder under høsttrekket. Artsmangfold og antall individer vil i denne perioden gjerne øke, men en stor del av disse fuglene vil ikke ha tilhørighet til området. De mer stasjonære artene, som

Vurdering av materialet

Med grunnlag i materialet, vurderes funnene å være relativt representative for distriktet. Dette betyr at artsutvalget trolig ikke skiller seg vesentlig ut fra et annet tilsvarende område i kommune. Med begrepet tilsvarende, menes her områder med lignende landskaps- og habitatforhold. Et søk i Artsobservasjoner for Rælingen kommune vil derfor avsløre at mange av de aktuelle artene i influensområdet inngår flere andre steder i kommunen.

Da funnene som er lagt inn i Artsobservasjoner stort sett er lagt inn med et geografisk avvik, lar de seg i liten grad kople til et nøyaktig funnsted. Det er også lagt inn en del funn i geografisk faste fuglelokaliteter, selv om funnene ikke nødvendigvis er gjort der plottet ligger. En slik lokalitet er f.eks. «Ramstadsjøen». Plottet for Ramstadsjøen ligger i selve vannet, og her er det samlet funn fra både sjøen og omgivelsene rundt. Med denne relativt store geografiske usikkerheten på funnene, er det ikke mulig å stedfeste hvor funnene er gjort. Dette betyr at det er noe utfordrende å gjøre vurderinger av funnene i forhold til planlagte tiltaksområder.

I boka om fuglelivet i gamle Oslo og Akershus fylker, har Dale et al. (2001) ikke inkludert noen viktige fuglelokaliteter fra Ramstadsjøen eller tilgrensende områder. Dette tyder på at området ikke fremhever seg som et viktig fugleområde sett i en regional sammenheng. Foreliggende kunnskap tilsier at fuglelivet i influensområdet for tiltaket er representativt for distriktet, uten å fremheve seg med spesielt arts mangfold eller tettheter. Det bemerkes likevel at området ikke er grundig undersøkt for fugler.

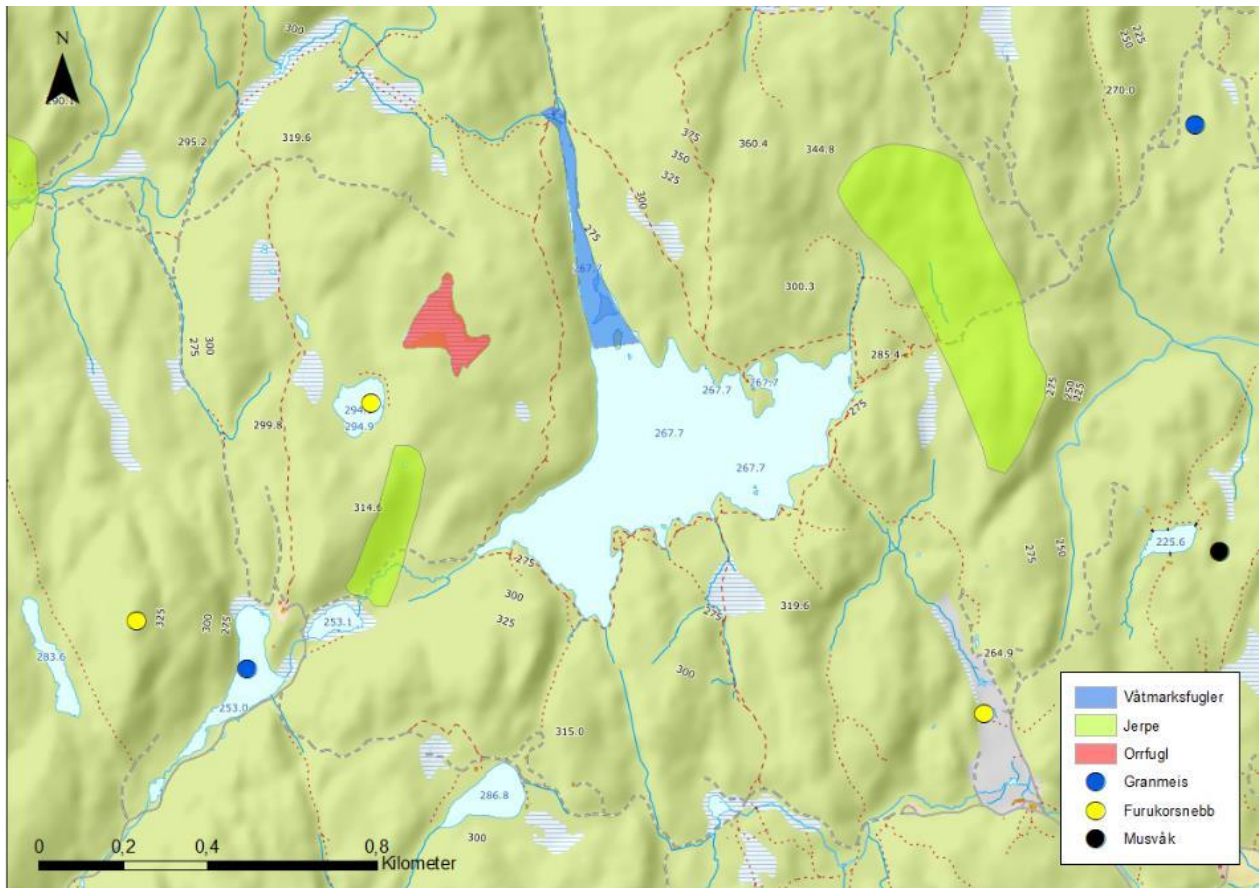
Viktige forekomster

Viktige lokaliteter for fugler er sammenstilt i tabell 4.2, og delvis lokalisert på figur 4.3. Det er inkludert arter av nasjonal forvaltningsinteresser (rødlisterarter, truede arter, hensynskrevende arter mm) og noen mer uvanlige arter. Grunnlaget for oversikten er registreringer på nettstedene Artskart/Artsobservasjoner, intervjuer og andre kilder.

Tabell 4.2. Økologisk viktige funksjonsområder for fuglearter i influensområdet.

Art	Rødliste	Funksjonsområder i influensområdet	Verdi	Figur
Fiskeørn	VU	Flere funn i hekketiden. Potensielt hekkeområde for arten, og i det minste fungerer vannene som fast næringsområde i hekketiden	Stor	
Granmeis	VU	Flere funn i hekketiden. Det er sannsynlig at flere par hekker i influensområdet.	Stor	4.1
Hønehauk	VU	Ett hekkefunn kjent, fra 1998. Det legges til grunn at arten fremdeles hekker i området, da den er sett i hekketiden	Stor	Unntatt offentlighet
Tretåspett	NT	Ett funn i hekketiden indikerer at arten trolig hekker i området	Middels	
Gjøk	NT	To funn i hekketiden indikerer at arten trolig hekker i området	Middels	
Furukorsnebb		Norsk ansvarsart. Flere funn i skogene ved Ramstadsjøen vitner om at arten kan hekke i området.	Middels	4.1
Storfugl		Flere funn i området. Det legges til grunn at arten hekker her og at det er spillplasser i influensområdet	Noe	
Orrfugl		Leikområder	Noe	4.1
Storfugl		Leikområder	Noe	Unntatt offentlighet
Jerpe		Hekkeområde	Noe	4.1
Svartspett		Flere funn i hekketiden indikerer at arten er en vanlig forekommende hekkefugl i området	Noe	
Skogsnipe		Flere funn i tilknytning til vannene i området i hekketiden. Det legges til grunn at arten hekker i området	Noe	
Storlom		Flere funn i Ramstadsjøen indikerer at arten kan hekke her, eller i det minste bruker vannet til næringssøk.	Noe	
Tornskate		To individer sett ved Ramstadsjøen i juli (2002) indikerer hekking i området da. Det er noe usikkerhet knyttet til om arten hekker her nå	Noe	
Spurveugle		Registrert syngende i området Setertjern i september 2008. Trolig hekkefugl i influensområdet	Noe	
Perleugle		Registrert i området i april måned. Trolig hekkefugl	Noe	
Våtmarksfugler		Nordenden av Ramstadsjøen benyttes av andefugler og vadefugler. Da det ikke er kjent om området er viktig funksjonsområde for annet enn vanlig forekommende arter, settes verdien kun til noe	Noe	4.1

Det bemerkes at verdien for furukorsnebb er oppgradert til middels, da denne er en norsk ansvarsart. Dette er ikke i trås med veileder M 1941, men i denne veilederen er det utelatt ansvarsarter som verdikategori. Forfatter har derfor tatt seg den frihet å verdisetten denne etter eget skjønn.

Figur 4.3. Beliggenhet av viktige økologiske funksjonsområder for fugler i planområdet.

4.4.3 Krypdyr

I Rælingen kommune er det på Artskart registrert følgende arter reptiler: Buorm, hoggorm, stålorm og firfisle. Ingen av disse artene er rødlistet etter norske ansvarsarter. Det er ikke registrert noen funn av de nevnte artene i influensområdet for tiltaket, men det må legges til grunn at disse artene kan finnes her.

Viktige forekomster

Det foreligger ingen opplysninger om viktige områder for krypdyr i influensområdet for tiltaket. Funksjonsområder for de aktuelle krypdyrartene gis uansett kun **noe verdi**.

4.4.4 Pattedyr

Ifølge lokale ressurspersoner på vilt, er pattedyrbestanden i influensområdet for tiltaket relativt representativ for Østmarka. Ingen av informantene har fremhevet området som et spesielt viktig funksjonsområde for vanlig forekommende arter av pattedyr. Både elg og rådyr frekventerer området gjennom året, men tettheten av dyr er spesielt for førstnevnte lav. Området huser ellers arter som rødvov, mår, mink, ekorn, hare. Bestanden av mår og ekorn skal være overveiende bra, og de andre artene er også relativt vanlige.

Figur 4.4. Elg. Foto: Roy Mangersnes ©.

Bever har hatt tilhold i Ramstadsjøen over en tid, og vannet skal visstnok være første lokalitet i Rælingen der arten ble etablert. Ifølge lokale informanter skal bever fremdeles finnes i Ramstadsjøen, der de har tatt ned mye løvskog i de nære randsonene til vannet. Det ligger en beverhytte vest i vannet, men det skal visstnok ikke vært yngling her de siste årene. Det skal være flere beverhytter i vassdraget nedstrøms Ramstadsjøen.

Det ble utført en totalkartlegging av bever i Rælingen og Lørenskog kommuner i 2022. Det ble ikke registrert beveraktivitet i Ramstadsjøen under kartleggingen i 2022, og det ble heller ikke observert spor etter bever under befaringer i 2023. Beveraktivitet ble imidlertid registrert i Midte Setertjern, nedstrøms hoveddammen i Ramstadsjøen, men det ble ikke påvist en aktiv familiegruppe der (Krøgenes 2022). Dette kan skyldes at det tidligere har vært en beverdam som måtte rives, da den oversvømmet eller sto i fare for å oversvømme skogsbilveien (Nordre Romerike Vannverk 2017). Nedstrøms Midtre Setertjern ligger Opptjernet, der det var én aktiv familiegruppe i 2022 (Krøgenes 2022).

Hare (NT) skal være en vanlig forekommende art i influensområdet for tiltakene. Det foreligger ikke opplysninger om noen spesielle funksjonsområder for arten i dette området.

Av større rovdyr inngår det både gaupe (EN) og ulv (CR) i influensområdet for tiltaket. Spor etter gaupe ses årlig i området (Kåre Ohrvik, pers. medd.), noe som tyder på at området inngår i territorier (for hann og/eller hunn). Det er ukjent at gaupa skal yngle i området.

Ulv

Ramstadsjøen inngår i det såkalte Østmarka reviret, et ulvrevir som har vært i ca. 10 år. Reviret dekker arealer i Enebakk, Lørenskog, Rælingen kommuner og Nordre Follo kommuner, se figur 4.2. Det har vært registrert 6 ynglinger i reviret siden det ble etablert ca. 2012/2013. Etter at ledertispa mistet sin make for noen år siden, kom det inn en ny partner i 2022 <https://www.statsforvalteren.no/oslo-og-viken>. Det har vært flere sporfunn av ulv i området Ramstadsjøen de siste årene, spesielt om vinteren. Det skal ikke være kjent at noen av ynglingene har foregått i dette området av reviret. Som det fremgår av figur 4.5, ligger Ramstadsjøen i en perifer del av ulveterritoriet Østmarka.

Et funksjonsområde for en kritisk trua art som ulv har **svært stor verdi**.

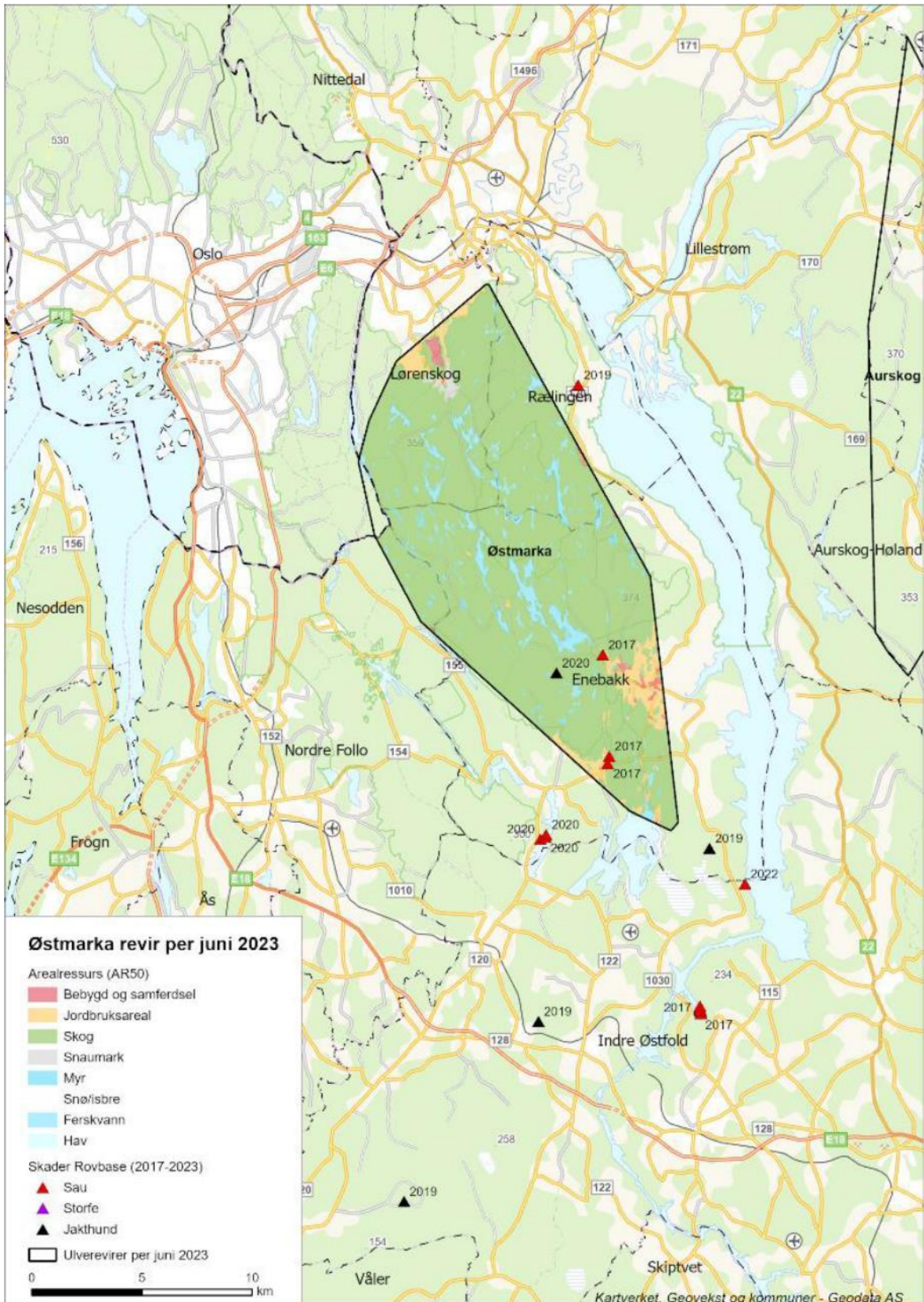
Gaupe

I de siste årene er det påvist familiegrupper av gaupe, dvs. hunn med unger, i den delen av Østmarka som Ramstadsjøen ligger i (Rovdata, <https://rovdata.no>). Figur 4.6 viser plottene av familiegrupper av gaupe i Norge året 2023. Målestokken på kartet er såpass liten er det er vanskelig å vite nøyaktig beliggenhet av lokaliteten. Det fremgår likevel at plottet ligger like vest for nordre delen av innsjøen Øyeren, dvs. at det dekker et område der Ramstadsjøen ligger. Det er usikkert hvor nøyaktig disse plottene er registrert.

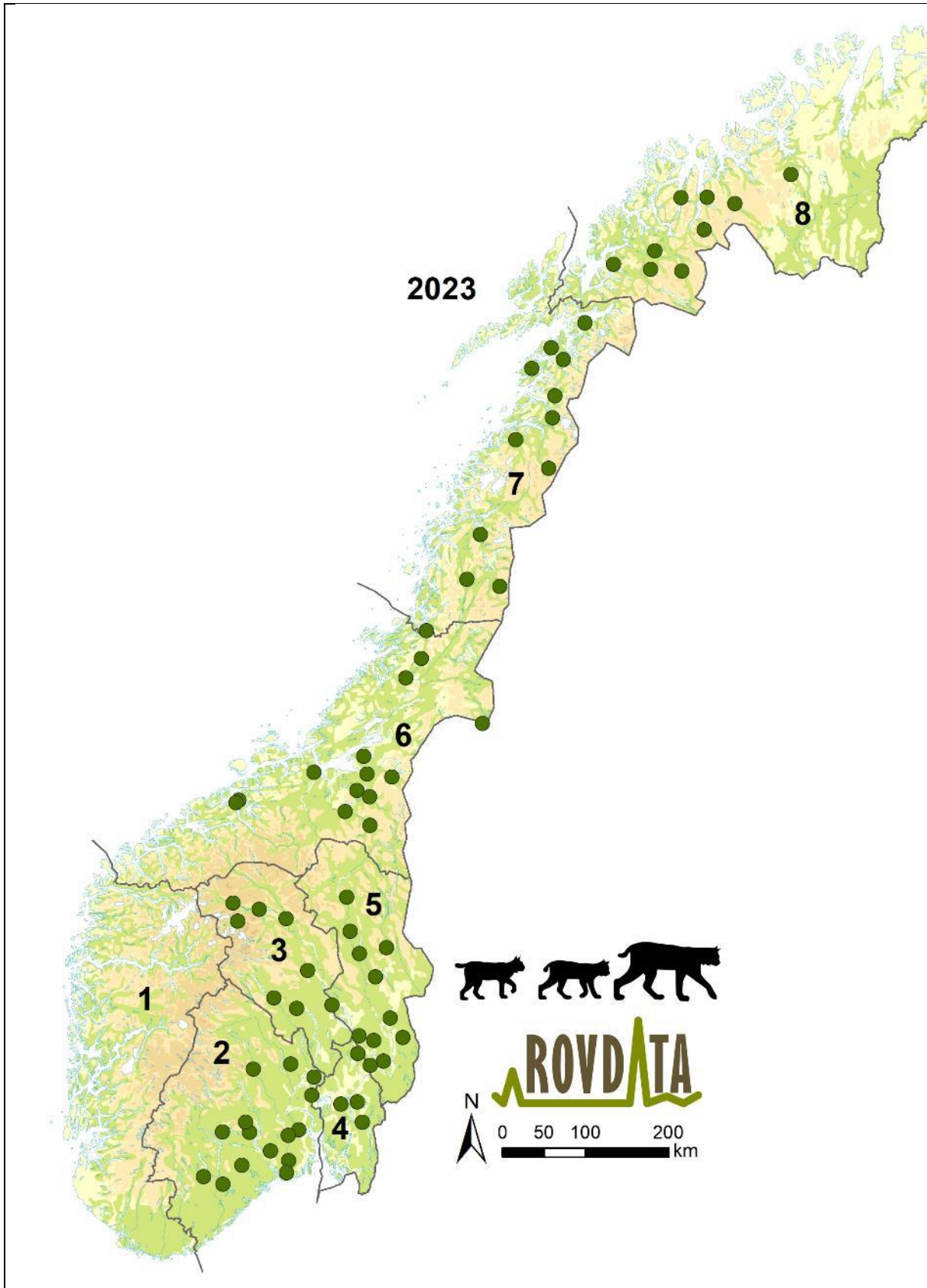
Et funksjonsområde for en sterkt trua art som ulv har **svært stor verdi**.

Flaggermus

Det er ikke kjent noen viktige funksjonsområder for flaggermus i området ved Ramstadsjøen. Det er flere funn av den rødlistede arten nordflaggermus (VU) i Rælingen kommune, og i Østmarka, og denne arten kan derfor muligens forekomme ved Ramstadsjøen. Vannflaggermus er også registrert i kommunen.

Figur 4.5. Kart over den registrerte (ikke nødvendigvis faktiske) områdebruken til ulvreviret Østmarka (kilde: Rovviltnevnene 4 og 5 – vedlegg 1 - Faktagrunnlag).

Figur 4.6. Plott av steder der det er registrert familiegupper av gaupe i Norge i 2023. (kilde: Rovdata).

4.4.5 Rødlistede arter som kan bli berørt av tiltaket

I tabell 4.3 det en oversikt over rødlistede arter i planområdet som kan bli berørt av tiltaket. Oversikten baserer seg på gjennomgangen i kapittel 4.

Tabell 4.3. Rødlistede arter som blir eller kan bli berørt av tiltaket.

Art	Rødliste	Funksjonsområder i influensområdet	Verdi
Fiskeørn	VU	Flere funn i hekketiden. Potensielt hekkeområde for arten, og i det minste fungerer vannene som næringsområde.	Stor
Granmeis	VU	Flere funn i hekketiden. Det er sannsynlig at flere par hekker i influensområdet.	Stor
Hønsehauk	VU	Ett hekkefunn kjent, fra 1998. Det legges til grunn at arten fremdeles hekker i området, da den er sett i hekketiden	Stor
Tretåspett	NT	Ett funn i hekketiden indikerer at arten trolig hekker i området	Middels
Gjøk	NT	To funn i hekketiden indikerer at arten trolig hekker i området	Middels
Ulv	CR	Ramstadsjøen inngår i ulvereviret «Østmarka», flere sporfunn av arten i området	Svært stor
Gaupe	EN	Årvisse sporfunn av arten i området. Antas at det er territorielle dyr, dvs. at Ramstadsjøen inngår i territorier til hann og/eller hunngauper	Svært stor
Hare	NT	Relativt fåtallig forekommende i influensområdet	Middels

Figur 4.7. Granmeis. Foto: Roy Mangersnes ©.

4.4.6 Vurdering av kunnskapsgrunnlaget

Som det fremgår ovenfor, baserer denne rapporten seg ikke på en kartlegging av vilt i og ved Ramstadsjøen. Kunnskapsgrunnlaget for rapporten er basert på mer eller mindre tilfeldige funn i området, uten den nødvendige systematiske tilnærmingen en tiltaksrelatert kartlegging vil ha. Samtidig spenner funnene over en betydelig lengre periode enn overnevnte ville ha dekket, og store deler av året er dekket. Kunnskapsgrunnlaget vurderes likevel ikke som fullgodt nok til å gi gode nok vurderinger av tiltaket eller forslag til avbøtende tiltak. Som et offentlig beslutningsgrunnlag oppfyller det derfor ikke målsetningene i naturmangfoldlovens §8:

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

4.4.7 Potensialet for ytterligere funn

Selv om kunnskapsgrunnlaget ikke vurderes godt nok, er det sannsynlig at en kartlegging av viltet i området ikke ville gitt mange nye viktige funn. Dette begrunnes med at områdets potensial for å huse mange viktige villokaliteter vurderes som begrenset. Influensområdet er mye benyttet til friluftsliv gjennom store deler av året, noe som i utgangspunktet begrenser forekomsten av sensitive arter. Videre er naturen og naturtypene i området ganske representative for distriktet, og området er i stor grad preget av barskog. Mangel på innslag av andre naturtyper og større, åpnere områder (utenom vannene) gir sammen med ferdsele i området begrensninger for en variert viltbestand.

Det meste av opplysningene om viltet i området, spesielt fuglelivet, stammer fra yngle-/hekkeperioden. I vinterhalvåret er det mer begrenset informasjon. Dette er også den perioden der det er planer om anleggsarbeid her.

5 POTENSIELLE NEGATIVE VIRKNINGER FOR VILTET

Tiltaksplanene vil kunne medføre negative virkninger for vannfugler knyttet til Ramstadsjøen, både gjennom forstyrrelse og redusert forekomst av næringsdyr. Under tappingen av sjøen vil forekomsten av bever nedstrøms sjøen kunne bli negativt berørt.

Dersom anleggsarbeidet kun blir lagt til høsten 2024, vil dette skåne mange forekomster som er knyttet til områder i yngle-/hekkeperioden vår og sommer. Det vil likevel være forekomster av vilt som blir berørt, da området kan huse lokalt viktige funksjonsområder. Tiltak som

arealbeslag og habitatendringer kan også påvirke forekomster permanent. Dette gjelder f.eks. en habitat for jerpe nedstrøms hoveddammen (figur 4.3), samt bever i dette området. Med grunnlag i foreliggende kunnskap, og at anleggsarbeidet nå skal legges til høsten, vurderes påvirkninger på viltet å kunne bli betydelig mer begrenset enn med anleggsarbeid vår og sommer.

Det vurderes som lite trolig at tiltaksplanene får negative virkninger for arter som ulv og gaupe. Dette er arter med store territorier, og det er ikke noe som tyder på at det er yngleområder eller spesielt viktige funksjonsområder knyttet til området ved Ramstadsjøen.

6 SKADEREDUSERENDE OG KOMPENSERENDE TILTAK

Det er opplyst at anleggsarbeidene ved Ramstadsjøen skal gjennomføres etter hekke-/yngeperioden. Noen av forslagene nedenfor vil kun være relevant dersom så ikke er tilfelle.

- For best mulig å ta hensyn til viltet i området bør det ikke gjennomføres anleggsarbeid i yngle/hekkeperioden for viltet. Perioden mars – juni vil være den mest sensitive perioden for mange viltarter.
- Dersom det skal planlegges tiltak når det er dyp snø, bør det først avklares om tiltaks- og traséområder da benyttes som viktige næringsområder for hjortevilt. Hvis så er tilfelle, bør anleggsarbeidet om mulig utsettes noe.
- Forut for et eventuelt anleggsarbeid i hekke-/yngeperioden, bør det gjennomføres en sondering av området for å avklare om det er noen spesielt sensitive forekomster som har etablert seg i og ved tiltaks-områdene. Dette arbeidet bør gjennomføres av en fuglekyndig person.
- Dersom det skulle forekomme tapping av vannet i Ramstadsjøen bør det i størst mulig grad tas hensyn til om det er vannfugler med unger i vannet. Tiltakshaver bør rådføre seg med en fuglekyndig person i forhold til en slik problemstilling.
- Tappingen av Ramstadsjøen bør gjennomføres på en slik måte at forekomsten av bever nedstrøms hoveddammen blir minst mulig skadelidende. Generelt sett vil en sein tapping være bra for alle berørte forekomster som er knyttet til vann
- Negativ påvirkning på fisk og bunndyr vil også få negative virkninger for vannlevende vilt i Ramstadsjøen og nedstrøms denne. Det bør derfor sikres at fiskebestander i størst mulig grad

Kompenserende tiltak

- En gjennomføring av tiltaket vil uansett kunne påvirke deler av viltet i området negativt. Hvis det mot formodning skulle gjennomføres tiltak i hekketiden, så vil det kunne skje

avbrutte hekkinger og ikke igangsatte hekkinger grunnet anleggsarbeidet. Med anleggsarbeid kun høsten 2024, vil en negativ påvirkning stort sett være forbigående. Det bør i størst mulig grad avklares hvilke faktiske virkninger som tiltaket har. Basert på dette, bør det vurderes om det er aktuelle kompensere i forhold til dette.

- Det bør vurderes om det er mulig å gjennomføre artsspesifikke eller generelle kompensere tiltak

7 FORSLAG TIL OPPFØLGENDE UNDERSØKELSER

Som det fremgår ovenfor, vurderes kunnskapsgrunnlaget ikke å være tilfredsstillende til å gi gode nok vurderinger av tiltakets virkninger. Selv om det skal gjennomføres tiltak i området kun høsten 2024, anbefales det likevel en kartlegging av viltet i nærområder til tiltaksområder før tiltaket gjennomføres. Dette anbefales i tilfelle det blir registrert forekomster som kan bli berørt av tiltak, og der det er muligheter å gjennomføre avbøtende tiltak. Dette for også å ta høyde for at tiltakene blir forlenget til vår-sommer 2025. En slik undersøkelse bør gjennomføres i perioden april-mai (juni) dersom det blir en engangs undersøkelse. Hvis anleggsarbeidet med sikkerhet skal legges til høsten 2024, og kun det, bør en slik kartlegging konsentrere seg om tiltaksområdene. Med anleggsarbeidet kun høsten 2024, vil likevel mange av de forekomstene som blir registrert i området ikke bli berørt.. Skulle anleggsarbeidet forlenges til våren og sommeren 2025, vil en slik undersøkelse være helt nødvendig.

8 REFERANSER

Dokumenter

Blindheim, T., Brynjulvsrud, J.G. og Lønnve, O.J. 2016. *Konsekvenser på naturmiljøet av planlagte tiltak langs Brudalsveien*. Biofokus notat 2015-39.

Dale, S., Andersen, G.S., Eie, K., Bergan, M og Stensland. P. 2001. *Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus*. Norsk Ornitologisk forening, avdeling Oslo og Akershus.

Krøgenes, N. Å, 2022. *Kartlegging av bever i Lørenskog og Rælingen kommuner*. Utmarksforvaltningen, rapport 13-2022.

Krøgenes, N. Å, 2023. *Kartlegging av spillplasser for storfugl og orrfugl i Rælingen kommune*. Utmarksforvaltningen, rapport 4-2023.

Miljødirektoratet 2022. *Konsekvensutredning for klima og miljø*. Veileder M-1941. Nettutgave.

Norconsult 2022. *Rælingen kommune. Ramstadsjøen Teknisk plan – ombygging og rehabilitering*.

Nettsteder

Artsdatabanken; <https://www.artsdatabanken.no>

Artskart; <https://artskart.artsdatabanken.no>

Artsobservasjoner; <https://www.artsobservasjoner.no>

Naturbase; <https://www.miljodirektoratet.no>

Norges geologiske undersøkelser; <https://www.ngu.no>

Rovdata; <https://rovdata.no>

Sensitive artsdata; <https://sensitive-artsdata.miljodirektoratet.no>